

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی

تحقیق هفته

شماره: 430

(از 08 حوت الی 15 حوت 1402 هـ ش)

نگاهی به روابط امارت اسلامی افغانستان و تاجکستان

این نشریه هفته‌وار، تحلیل رویدادهای مهم سیاسی، اقتصادی، امنیتی و اجتماعی افغانستان و منطقه است که به زبان‌های پشتو، دری، انگلیسی و عربی توسط مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی تهیه و نشر می‌گردد.

آنچه درین شماره می خوانید:

- 3 نگاهی به روابط امارت اسلامی افغانستان و تاجکستان
- 3..... • روابط امارت اسلامی و تاجکستان در دهه ۱۹۹۰ م
- 4..... • نگاه تاجکستان به امارت اسلامی در نظام جمهوریت
- 4..... • روابط امارت اسلامی با تاجکستان پس از حاکمیت مجدد در افغانستان
- 8..... • جذابیت های اقتصادی دو کشور برای یکدیگر
- 9..... • نتیجه گیری
- 10 • پیشنهادات
- 10 • منابع

نگاهی به روابط امارت اسلامی افغانستان و تاجکستان

مقدمه

تاجکستان یکی از همسایه‌های شمالی افغانستان است که دارای 1357 کیلومتر مرز مشترک می‌باشد. طول مرز مشترک دو کشور را عمدتاً دریای آمو در بر گرفته و به‌مثابه یک مرز طبیعی میان دو کشور عمل می‌کند. به‌لحاظ تاریخی سرزمین‌های کنونی افغانستان و تاجکستان تا قبل از تقسیم سرزمین‌های اسلامی توسط قدرت‌های استعماری دارای یک پیگیری واحد بودند. همچنین مردمان ساکن در دو کشور به لحاظ تباری، زبانی، دینی و فرهنگی باهم مشترک می‌باشند. پس از اینکه قدرت‌های استعماری در شمال روسیه تزاری و در جنوب هند برتانوی بر منطقه نفوذ یافته و مرزهای استعماری میان سرزمین‌های خراسان قدیم کشیده شد، افغانستان و تاجکستان که هر دو مربوط به خراسان تاریخی بودند از هم دور شدند. با تشکیل شوروی و ضمیمه شدن رسمی مناطق آسیای مرکزی به اتحاد شوروی، تاجکستان به عنوان یکی از جمهوری‌های اتحاد شوروی در همسایگی افغانستان ایجاد شد. با فروپاشی شوروی و استقلال تاجکستان، روابط رسمی میان دو طرف در سال ۱۹۹۲ میلادی شروع شد که به دلیل بروز جنگ‌های داخلی در افغانستان و حمایت تاجکستان از یک طرف نبرد، روابط دو کشور شکل دیگری را به خود گرفت. پس از سال ۲۰۰۱ میلادی و رویکار آمدن نظام جمهوری به حمایت امریکا در افغانستان، تاجکستان همانند دیگر کشورها روابط خود با کابل را از سر گرفت که روز تا روز به گرمی آن افزوده می‌شد. جدا از روابط رسمی که میان افغانستان و تاجکستان وجود داشت، پهلوی دیگر روابط افغانستان و تاجکستان تعامل میان امارت اسلامی و تاجکستان است. از اینرو پرسش اصلی این است میان امارت اسلامی و تاجکستان چه سرگذشتی بوده و روابط این دو پس از حاکمیت مجدد امارت اسلامی بر افغانستان چگونه است؟ برای ارائه پاسخ به این پرسش ابتدا روابط دو طرف در دهه ۱۹۹۰ بررسی شده پس از آن نگاه تاجکستان به امارت اسلامی در جریان جنگ بیست ساله امارت با نظام جمهوری در افغانستان را مورد واکاوی قرار داده و به تعقیب آن روابط دو طرف در دوره حاکمیت مجدد امارت اسلامی مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

روابط امارت اسلامی و تاجکستان در دهه ۱۹۹۰م

تاجکستان که در جنگ‌های داخلی افغانستان از حزب جمعیت که حکومت مجاهدین تحت عنوان «دولت اسلامی افغانستان» بر محور آن تشکیل یافته بود، حمایت می‌کرد با ظهور تحریک طالبان و تصرف کابل توسط آن، وارد مرحله جدید از دخالت در افغانستان شد. چنانکه با تأسیس امارت اسلامی و قرار گرفتن تمام گروه‌های مجاهدین تحت یک چتر واحد علیه آن که علاوه بر تمام دره پنجشیر و کل قسمت‌های ولایات بدخشان و تخار و بخش‌هایی از ولایات کندز، بغلان، پروان و کاپیسا را در اختیار داشت، تاجکستان تنها کشوری در آسیای مرکزی بود که علیه امارت اسلامی قرار گرفته و مستقیماً از نیروهای مخالف امارت

اسلامی موسوم به «جبهه شمال» حمایت می‌کرد. تاجکستان در طول دوره نبرد امارت اسلامی با جبهه اتحاد شمال، به عنوان تنها مسیر دسترسی جبهه اتحاد شمال به بیرون عمل کرده و به کشور محوری در هماهنگی کمک‌های سایر کشورها به جبهه مذکور تبدیل شده بود. بنابراین در طول دوره اول امارت اسلامی، کشور تاجکستان در میان کشورهای آسیای مرکزی تنها کشوری بود که مستقیماً علیه امارت اسلامی قرار گرفته و در کنار جبهه مخالف آن قرار داشت.

نگاه تاجکستان به امارت اسلامی در نظام جمهوری

پس از تهاجم امریکا به افغانستان و تأسیس نظام جمهوری در افغانستان که مستقیماً تحت حمایت امریکا قرار داشت، تاجکستان روابط خود را با کابل از سر گرفت. این کشور در کنار برقراری روابط گسترده با کابل، همکاری‌های اطلاعاتی و نظامی خود را با امریکا برای مبارزه با امارت اسلامی که در آن زمان نبرد خود را به شکل چریکی با امریکا و حکومت افغانستان آغاز کرده بود، شروع کرد که شامل اجازه عبور طیاره‌های نظامی امریکا از حریم هوایی آن کشور و تبادل اطلاعات در خصوص فعالیت مجاهدین امارت اسلامی در شمال کشور بود. تاجکستان که با توجه به داشتن پیشینه سوء ظن با امارت اسلامی و امکاناتی که امریکا در اختیارش قرار می‌داد بیشتر از کشورهای دیگری آسیای مرکزی علاقه داشت که پایگاه‌های نظامی در اختیار امریکا قرار دهد اما به دلیل فشار روسیه از این کار منصرف شد و در چند سال اول تهاجم امریکا به افغانستان به همان همکاری‌های استخباراتی، ترانزیتی و نظامی به آن کشور اجازه داد. همکاری‌های تاجکستان با امریکا بر مبارزه علیه امارت اسلامی با گذشت چند سال کم رنگ شده و پس از اینکه نیروهای امارت اسلامی در صفحات شمال کشور کنترل بخش‌هایی از مناطق مرزی افغانستان و تاجکستان را در اختیار گرفته و از ناحیه خود به دولت تاجکستان اطمینان دادند، که از طرف ما به هیچ کس ضرری نخواهد رسید، تصور مقامات تاجکستانی در قبال امارت اسلامی تغییر کرد. از آن زمان به بعد موضع عملی دولت تاجکستان در قبال امارت اسلامی تغییر کرد چنانچه در رسانه‌های دولتی آن کشور استفاده از عناوینی چون گروه تروریستی کنار گذاشته شده و از عبارت «گروه مسلح» به آدرس امارت اسلامی استفاده صورت گرفت. همچنین در پاسخ به ارائه تضمین امنیتی که امارت اسلامی از قرار گرفتن نیروهایش در همسایگی تاجکستان در ولایات بدخشان و کندز، تاجکستان همانند سایر کشورهای منطقه ادامه جنگ علیه امارت اسلامی را مناسب ندانسته و مذاکره و ایجاد صلح را بهترین گزینه برای پایان دادن به جنگ در افغانستان قلمداد کرد.

روابط امارت اسلامی با تاجکستان پس از حاکمیت مجدد در افغانستان

روابط سیاسی

پس از اینکه امارت اسلامی مجدداً در افغانستان به قدرت رسید، تاجکستان با اتخاذ همان رویکرد دوره اول در مقابل امارت اسلامی هیچ گونه روابط سیاسی با آن برقرار نکرد و از اینرو تنها کشوری در سطح منطقه و جهان بود که رسماً وجود امارت اسلامی را حتی در سطح دیپلماتیک قبول نکرد. گذشته از اینکه دولت تاجکستان حاضر به برقراری هیچ گونه روابطی سیاسی با امارت اسلامی نشد موضع رسمی این کشور نیز در قبال امارت اسلامی که بارها از زبان رئیس جمهور آن و دیگر مقامات بلندپایه آن کشور در محافل بین المللی شنیده شده خصمانه بوده است. مقامات دولت تاجکستان نه تنها در محافل بین المللی بلکه حتی در محافل داخلی خود نیز همواره وجود امارت اسلامی را در همسایگی خود تهدیدی علیه امنیت ملی خود و منطقه قلمداد کرده اند. رفتار این کشور نیز در قبال امارت اسلامی که بازتاب دهنده پالیسی و مواضع اعلامی آن کشور است، حمایت از مخالفین امارت اسلامی می باشد. علی رغم اینکه رسماً مقامات این کشور از حمایت مستقیم مخالفین امارت اسلامی انکار کرده اند اما حضور و فعالیت برخی از چهره های مخالف امارت اسلامی در شهر دوشنبه نشان می دهد که تاجکستان عملاً آنها را مورد حمایت قرار می دهد. گذشته از اینکه رئیس جمهور تاجکستان بارها اعلان کرده است که «تاجیکستان هیچ حکومت دیگری را که در افغانستان از طریق ظلم و ستم و بدون در نظر گرفتن موقعیت مردم افغانستان، به ویژه تمام اقلیت های ملی آن تشکیل شده باشد به رسمیت نخواهد شناخت»¹، گاهی نیز نگرانی خود را که آنچه وی وجود تروریسم در ولایات افغانستان هم مرز با تاجکستان اعلان کرده است که این ادعا از سوی مقامات امارت اسلامی رد شده است.² حتی رئیس جمهور این کشور برای جلوگیری از گسترش ناامنی از افغانستان به دیگر کشورها بارها در محافل بین المللی پیشنهاد ایجاد کمربند امنیتی در اطراف افغانستان را کرده است که اولین بار در نشست مجازی سازمان پیمان امنیت جمعی مطرح کرد.³ همچنین این کشور تا حال چند مانور نظامی در اطراف مناطق مرزی خود با افغانستان انجام داده است که در دو بار آن نظامیان روسی نیز اشتراک داشتند.

به صورت کلی سه موضوع عمده موجب شده تا کشور تاجکستان نگاه منفی و خصمانه در قبال امارت اسلامی داشته باشد. اولین موضوع مسئله حضور قوم تاجک در ساختار حکومت افغانستان است. از نظر حکومت تاجکستان سهم قابل ملاحظه و شایسته قوم تاجک در ساختار امارت اسلامی دیده نمی شود. به زعم مقامات تاجکستان، در امارت اسلامی حقوق شایسته تاجکها در ساختار حکومت به آنها داده نشده و موضع رسمی رئیس جمهور آن کشور این است که امارت اسلامی رفتاری تبعیض آمیز به تاجکها روا داشته و تا زمانی که حقوق و سهم تاجکها در حکومت افغانستان داده نشود، امارت اسلامی را به رسمیت نخواهد شناخت. موضوع دوم حضور گروه های ضد دولت تاجکستان در افغانستان است. دولت تاجکستان مدعی است که گروه های ضد دولت تاجکستان به خصوص گروه «انصارالله» در افغانستان مستقر بوده و از آنجا علیه تاجکستان فعالیت تخریبی می نمایند. هرچند به صورت صریح حکومت تاجکستان مدعی تبانی انصارالله با امارت اسلامی نشده ولی از مواضع مقامات آن کشور می توان برداشت کرده که آنها به شکل ضمنی به چنین

پیوندی باور دارند. سومین نگرانی عمده دولت تاجکستان را قاچاق مواد مخدر از افغانستان به تاجکستان تشکیل می‌دهد. دولت تاجکستان ادعا می‌کند که همواره مقادیری زیادی از مواد مخدر از افغانستان به تاجکستان قاچاق شده و از این ناحیه به شدت متضرر می‌باشد.

در مقابل رویکردهای منفی و خصمانه دولت تاجکستان در برابر امارت اسلامی، مقامات امارت اسلامی همواره تشویش‌های تاجکستان را بی‌جا و بی‌مورد خوانده‌اند. سخنگوی امارت اسلامی انتقاد تاجکستان از عدم حضور تاجک‌ها در ساختار حکومت را مداخله در امور داخلی افغانستان دانسته و همواره از چنین مداخلاتی دولت‌های دیگر منجمله تاجکستان را برحذر داشته‌است. همچنین امارت اسلامی حضور گروه‌های مخالف دولت تاجکستان در خاک افغانستان را رد کرده و همواره تأکید کرده‌است که هیچ گروه تروریستی خارجی در خاک افغانستان حضور نداشته و امارت اسلامی به هیچ کس اجازه فعالیت تخریبی علیه هیچ دولتی را نمی‌دهد. در خصوص قاچاق مواد مخدر نیز مقامات امارت اسلامی عزم راسخ خود را برای مبارزه با کشت و قاچاق آن اعلان داشته‌است. گذشته از این، امارت اسلامی همواره در واکنش، موضع نسبتاً نرم و صلح‌جویانه اتخاذ کرده و ضمن دعوت به خویشتن‌داری طرف مقابل و عدم مداخله در امور داخلی افغانستان، تمایل و آمادگی خود را به داشتن روابط خوب و حسنه با کشور تاجکستان ابراز کرده‌است.⁴ هرچند معمولاً روابط سیاسی تنش‌آلود فضای روابط امنیتی کشورها را شدیداً متأثر ساخته و حتی در مواردی منجر به برخورد نظامی هم می‌شود اما در خلال یک و نیم سالی که از همسایگی امارت اسلامی با جمهوری تاجکستان می‌گذرد، بجز یک درگیری مختصر نظامی و تبادل آتش میان دو طرف در ماه ثور ۱۴۰۱ ه.ش در نزدیک شیرخان بندر که صرف چهار ساعت به طول انجامید،⁵ فضای امنیتی دو طرف در وضعیتی نسبتاً آرام به سر می‌برد.

از طرفی دیگر نشانه‌های مثبتی نیز از تاجکستان نیز دیده شده‌است. چندی پیش خبرهایی از سفر هیئت وزارت خارجه افغانستان به شهر خاروغ مرکز ولایت بدخشان تاجکستان و بازدید از تأسیسات قنصلگری افغانستان در آن شهر پخش شد.⁶ در ادامه بعداً اعلان شد که نمایندگان رسمی امارت اسلامی کنترل قنصلگری را به دست گرفتند.⁷ با این حال سفارت افغانستان در شهر دوشنبه هنوز هم تحت کنترل سفیر دوره جمهوری قرار داشته و سکرتری که توسط امارت اسلامی در آن سفارت معرفی شده بود توسط ظاهر اغبر سفیر تعیین شده نظام جمهوری افغانستان در تاجکستان رد شده‌است. با وجود اینکه رسماً قنصلگری‌ها بخشی از سفارت می‌باشد اما در این مورد باید گفت که سفارت هنوز در اختیار مخالفین امارت اسلامی قرار دارد درحالی‌که قنصلگری خاروغ عملاً تحت هدایت وزارت خارجه امارت اسلامی فعالیت می‌کند. هرچند که دولت تاجکستان رسماً اظهار نظری در این مورد نکرده‌است اما سکوت معنادار دولت تاجکستان نشان می‌دهد که آن کشور اندک اندک به طرف تعامل مثبت با امارت اسلامی در حال گام برداشتن می‌باشد

چرا که قبلاً به دستور رئیس جمهور تاجیکستان بازارچه‌های مرزی که میان دو کشور وجود داشت باز شدند⁸ که عملاً به معنای حرکت به طرف عادی‌سازی روابط را میان دو کشور نشان می‌دهد.

روابط فرهنگی

با آنکه تاریخ دقیق پیشینه مشترکات فرهنگی افغانستان با تاجکستان گذشته از مشترکات دینی و مذهبی آن، مشخص نیست، اما قصائد پدر شعر فارسی (ابو عبد الله جعفر رودکی) شاعر قرن سوم هجری پیرامون رود آمو، که می‌گوید: "ریگ آموی و درشتی راه او @ زیر پایم پرنیان آید همی" مصداق درست تاریخ مشترک فرهنگی میان دو کشور پنداشته می‌شود.⁹ پس از استقلال تاجکستان روابط فرهنگی این کشور با افغانستان در کنار روابط سیاسی و اقتصادی آن کش و قوس‌های مخصوص خود را داشته است، با آنکه تاجکستان در دور اول حکومت امارت اسلامی در افغانستان از هیچ نوع رابطه‌ی با این کشور برخوردار نبود. اما در جریان جنگ بیست ساله در افغانستان، هر دو کشور توانسته بودند در کنار روابط سیاسی رفت و آمد و نشست و برخاست‌های فرهنگی به شکل رسمی میان دو کشور را برقرار نمایند. و ضمن برنامه‌های مشترک فرهنگی و ادبی، در سال 1392 خورشیدی میر علی دوست یوف معین وزارت فرهنگ تاجکستان جهت اشتراک در جشنواره غزنی به حیث پایتخت ثقافت اسلامی به دعوت وزیر فرهنگ افغانستان به این کشور آمده بود.¹⁰ پیش ازین نیز سید مخدوم رهین وزیر اسبق اطلاعات و فرهنگ افغانستان به دعوت وزیر فرهنگ تاجکستان به آن کشور سفر کرده است.¹¹ هرچند حضور 5 هزار 619 مهاجر افغان در تاجکستان در اثر گزاری و تأثیر پذیری فرهنگی میان اتباع دو کشور نقش به‌سزایی دارد،¹² اما بارویکار آمدن دوباره امارت اسلامی در افغانستان روابط فرهنگی به شکل رسمی میان دو کشور در کنار روابط سیاسی متوقف شده است. لازم به ذکر است که روابط فرهنگی تاجکستان با کشورهای دیگر همگام با روابط سیاسی آن تنظیم می‌شود و با تیره‌گی روابط سیاسی روابط فرهنگی این کشور نیز به طور کامل تغییر می‌کند. چنانکه پس از دعوت محی الدین کبیری رهبر نهضت اسلامی تاجکستان از سوی جمهوری ایران در کنفرانس وحدت اسلامی، در 1394 خورشیدی، طی واکنش تاجکستان، فعالیت‌های رایزن فرهنگی ایران در دوشنبه متوقف شده و روابط دو کشور به شدت به سردی گراییده بود.¹³

امروزه اهمیت روز افزون مسائل فرهنگی، سیاست مداران زیادی را علی‌رغم اینکه برخی علاقه‌مند لحاظ کردن ارزشهای فرهنگی نمی‌باشند، اما مجبور به دخیل ساختن موضوعات فرهنگی در سیاست خارجی من حیث راه‌گشای بسیاری از بن‌بست‌های سیاسی در دستگاه دیپلماتیک خویش می‌نماید.¹⁴ بدون شک کشورهایی که دارای ظرفیت‌ها و قابلیت‌های قوی فرهنگی هستند در سیاست خارجی خویش نیز از جایگاه بلند و مورد توجهی در حوزه روابط بین‌الملل برخوردار می‌باشند. بنابراین نیاز است هرکدام از کشورهای افغانستان و تاجکستان با استفاده از پیشینه و مشترکات دینی و فرهنگی، جهت برقراری روابط سیاسی و تحکیم روابط اقتصادی میان دو کشور توجه جدی نمایند.

روابط اقتصادی

علی رغم نگاه منفی و عدم داشتن روابط سیاسی تاجکستان با امارت اسلامی، آن کشور در خصوص تعامل و روابط اقتصادی خود با امارت اسلامی حاضر به تغییر منفی نشده است. بررسی روابط اقتصادی دو طرف نشان می‌دهد که در این زمینه نه تنها کاهشی رونما نشده بلکه بیشتر از سال‌های قبل رونق گرفته است چنانچه در سال ۲۰۲۰ میلادی تجارت دو طرف که حدود ۳۷,۲ میلیون دالر بود در سال ۲۰۲۲ میلادی به ۵۲,۷ میلیون دالر افزایش رشد یافته که در مقایسه با زمان مشابه در سال قبلی ۳۸ درصد افزایش را نشان می‌دهد^{۱۵} که شامل برق (برق بخش عمده صادرات تاجکستان به افغانستان را دربر می‌گیرد) و سایر کالاهای تجارتي می‌باشد. عمده ترین راه تجارتي میان دو کشور از طریق پل دوستی* که برفراز دریای آمو در شیرخان بندر قرار دارد، انجام می‌شود. پس از حاکم شدن امارت اسلامی این پل همواره بر روی ترافیک موترهای باربری باز بوده و بجز از چند روز که در نتیجه درگیری میان دو طرف بسته شده بود، دیگر سکتگی در باز بودن آن رخ نداده است. براساس گزارش‌ها، درحال حاضر افغانستان در میان هفت شریک اصلی تجاری تاجکستان قرار گرفته و چشم‌انداز داد و ستد تجاری دو کشور رشد و گسترش را نشان می‌دهد. برق از جمله اصلی‌ترین محصولی است که از تاجکستان به افغانستان صادر می‌شود. موضوع مهمی که علی‌رغم وجود تنش در روابط سیاسی میان دو طرف به گرمی انجام شد، امضاء تمدیدنامه صادرات برق از تاجکستان به افغانستان برای سال ۲۰۲۳ میلادی بود که در کشور ترکیه بین مقامات ذی صلاح دو کشور صورت گرفت.^{۱۶}

جذابیت‌های اقتصادی دو کشور برای یکدیگر

جدا از روابط اقتصادی موجود میان دو کشور، افغانستان و تاجکستان به عنوان دو همسایه، جذابیت‌های اقتصادی فراوانی برای یکدیگر دارند که برای شکوفایی اقتصادی هر دو کشور نقش حیاتی ایفا خواهند کرد که در ادامه به سه مورد بزرگ آن اشاره می‌شود:

- اولین جذابیت بزرگ اقتصادی مارکیت مصرفی دو کشور برای یکدیگر است. افغانستان و تاجکستان تولیداتی دارند که در صورت فراهم‌سازی زمینه‌های و سهولت‌های بیشتر، می‌توانند به عنوان مکمل یکدیگر عمل کرده و نیازمندی‌های متقابل یکدیگر را به سادگی رفع نمایند.

- دومین جذابیت اقتصادی دو کشور برای یکدیگر ترانزیت می‌باشد. افغانستان در دو بعد می‌تواند برای تاجکستان از رهگذر ترانزیت نقش بی‌بدیل ایفا کند. بعد اول نقش حمل و نقل کالاهای تجارتي است که افغانستان می‌تواند تاجکستان را به بازارهای آسیای جنوبی و آسیای غربی وصل کند. در این زمینه طرح‌های بزرگی چون خط ریلی تاجکستان- افغانستان- ایران یا خط ریلی پنج ملت قبلاً ریخته شده است که می‌باید هرچه زودتر اجراء شود. این پروژه که می‌تواند سه کشور تاجکستان، افغانستان و ایران را از طریق خطوط

* در کنار اینکه افغانستان با تاجکستان از طریق چند پل کوچک وصل می‌باشد، پل بزرگی به نام پل دوستی در شیرخان بندر در سال ۱۳۸۶ به کمک امریکا برای اتصال دو کشور برفراز دریای آمو ساخته شد.

ریلی و جاده‌ای به هم وصل کند، بیشتر از همه به سود تاجکستان تمام خواهد شد زیرا این کشور محاط به خشکه از طریق افغانستان به ایران و بنادر دریایی آن کشور وصل خواهد شد که قطعاً تأثیر بسیار زیادی بر اقتصادی هر سه کشور به خصوص تاجکستان خواهد گذاشت. در صورت احداث این خط ترانزیتی، کشورهای ایران، افغانستان، تاجکستان، قرغزستان و چین از طریق یک شبکه ریلی به هم وصل می‌شوند که به پروژه پنج ملت نیز مسمی است.

بعد دوم نقش ترانزیتی افغانستان برای انتقال انرژی برق تاجکستان به جنوب می‌باشد. جدا از اینکه افغانستان تنها مسیر ممکن برای تاجکستان است که آن کشور را به آسیای جنوبی، آسیای غربی و آب‌های آزاد وصل می‌کند، همچنین تنها مسیری است که می‌تواند انرژی تولیدی آن کشور را به مارکیت‌های بزرگ پاکستان و هند از طریق خود انتقال دهد. در این زمینه پروژه مشهور و پرمفعت کاسا ۱۰۰۰ از پروژه‌های حیاتی برای اقتصادی تاجکستان محسوب می‌شود. از طریق این پروژه عظیم ۱۰۰۰ میگاوات برق که از دو نیروگاه بزرگ در تاجکستان و قرغزستان تأمین می‌شود به پاکستان انتقال داده خواهد شد. این پروژه که قرار بود قبلاً تکمیل شود نتوانست در موعد مقرر تکمیل شود که با حاکمیت امارت اسلامی به این ادعای طرف تاجکستانی که وضعیت افغانستان آشفته می‌باشد، کاملاً متوقف شد. خوشبختانه جدیداً بانک جهانی اعلان کرده است که به درخواست سه کشور همسایه ی افغانستان کار آن از سر گرفته می‌شود.¹⁷

- سومین جذابیت اقتصادی که مشترکاً میان دو کشور وجود دارد، استفاده مشترک از دریای آمو می‌باشد. هر دو کشور می‌توانند هم برای استفاده از آب این دریا به منظور کشت و زراعت و هم برای تولید برق بندهای مشترک بالای دریای آمو احداث کنند. در این زمینه قبلاً صحبت‌هایی میان دو کشور انجام شده بود که می‌باید دوباره بالای آنها غور شده هر دو کشور از این منبع بزرگ بهرمندی لازم را ببرند.

نتیجه‌گیری

تاجکستان و افغانستان به‌عنوان دو کشور همسایه، دارای پیشینه تاریخی، اشتراکات دینی، قومی، زبانی و فرهنگی که هرگز نمی‌توانند بدون داشتن روابط سیاسی حسنه احساس راحت نسبت به یکدیگر داشته باشند. هرچند که در حال حاضر روابط سیاسی دو کشور قطع می‌باشد اما وجود اشتراکات گسترده میان دو کشور داشتن روابط خوب را به سادگی فراهم می‌کند. از طرفی دیگر دو کشور به جای اینکه علیه یکدیگر اعلامیه‌های منفی صادر کرده و آینده روابط میان دو ملت برادر را بیشتر مکدر سازند لازم است تا هر دو کشور مساعی مشترک را علیه مسائل امنیتی موجود به خصوص در زمینه مبارزه با گروه‌های تخریب کار و مواد مخدر که برای هر دو کشور بالای خانمان سوز است بسیج کرده و خود و منطقه را از شر آنها خلاص کنند. علاوه بر این وجود روابط گسترده اقتصادی نشان می‌دهد که دو کشور نمی‌توانند بدون یکدیگر به سرمنزل سعادت برسند. ظرفیت‌ها و نیازمندی‌های متقابل اقتصادی الزامیت داشتن روابط خوب سیاسی برای هر دو کشور را امری اجتناب‌ناپذیر نشان می‌دهد. با اینکه افغانستان برای شکوفایی اقتصادی نیازمند همسایه‌های

خود من جمله تاجکستان می‌باشد و از این رهگذر باید جویای داشتن روابط خوب سیاسی با آنها باشد، اما برای تاجکستان این نیازمندی مضاعف می‌نماید، زیرا افغانستان برای تاجکستان نه تنها که مقصد خوب صادراتی می‌باشد، بلکه تنها کشوری است که باعث دسترسی تاجکستان به آسیای جنوبی و آب‌های آزاد می‌شود. با توجه به اینکه هر دو کشور اولویت را به رشد و توسعه اقتصادی داده ایجاب می‌کند که با برقراری روابط سیاسی، از ظرفیت‌های اقتصادی متقابل که هر دو کشور برای یکدیگر دارند استفاده لازم صورت گیرد.

پیشنهادات

با توجه به مباحثی که مطرح شد پیشنهادات ذیل ارائه می‌گردد:

1. پیشنهاد می‌شود که دو کشور هرچه زودتر روابط سیاسی خود را آغاز کنند. از آنجا که امارت اسلامی قبلاً آمادگی خود را در این زمینه نشان داده است روی سخن بیشتر به طرف تاجکستان می‌باشد.
2. پیشنهاد می‌گردد که امارت اسلامی برای رفع هرگونه انتقاد می‌باید به نگرانی‌های مشروع کشورها من جمله تاجکستان در روشنایی منافع ملی رسیدگی لازم نماید؛
3. دو کشور با از سرگیری روابط سیاسی تلاش‌های خود را بالای به انجام رساندن پروژه‌های مشترک اقتصادی متمرکز نمایند تا بتوان هر چه زودتر از مزایای آنها بهره‌مند شد.
4. از آنجا که افغانستان به لحاظ ترانزیتی متمم یک‌دیگر می‌باشند، پیشنهاد می‌گردد که دو طرف با ایجاد کمیسیون‌های تخصصی در این زمینه گام‌های اساسی را بردارند؛
5. ضرورت است هر دو کشور از این فرصت بدست آمده که بانک جهانی برای از سرگیری کار پروژه کاسا ۱۰۰۰ اعلان آمادگی کرده است، استفاده بهینه نموده و هرچه عاجل جهت تشریک مساعی در این زمینه در هماهنگی با سایر کشورهای ذی‌نفع اقدام سریع نمایند. پایان

منابع

1. موسسه مطالعات راهبردی شرق. «نگاهی به چرایی مخالفت تاجیکستان با سران جدید افغانستان»، تاریخ نشر ۲۰ عقرب ۱۴۰۰، قابل دسترسی: <https://www.iess.ir/fa/translate/2866/>
2. تلویزیون سحر افغانستان. «ابراز نگرانی تاجیکستان از حضور گروه‌های تروریستی در افغانستان»، تاریخ نشر ۲۳ میزان ۱۴۰۱، قابل دسترسی: <https://af.sahartv.ir/news/middle-east-i5621>
3. خبرگزاری صدای افغان (آوا). «پیشنهاد تاجیکستان برای ایجاد کمربند امنیتی در اطراف افغانستان»، تاریخ نشر: ۲۰ جدی ۱۴۰۱، قابل دسترسی: <https://www.avapress.com/fa/news/247714/%D9%BE%DB%8C%D8%B4%D9%86%D9%87%D8%A7%D8%AF-%D8%AA%D8%A7%D8%AC%DB%8C%DA%A9%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D8%A7%DB%8C%D8%AC%D8%A7%D8%AF-%DA%A9%D9%85%D8%B1%D8%A8%D9%86%D8%AF-%D8%A7%D9%85%D9%86%DB%8C%D8%AA%DB%8C-%D8%A7%D8%B7%D8%B1%D8%A7%D9%81-%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86>
4. خبرگزاری تسنیم. «طالبان: بدنبال روابط خوب با همه کشورها از جمله تاجکستان هستیم»، تاریخ نشر: ۱۶/۸/۱۴۰۰ قابل دسترسی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news>

5. خبرگزاری تسنیم. «درگیری نیروهای طالبان و مرزبانان تاجیکستان»، تاریخ نشر ۲۶ ثور ۱۴۰۱، قابل دسترسی:

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1401/02/26/2711895/%D8%AF%D8%B1%DA%AF%DB%8C%D8%B1%D8%8C-%D9%86%DB%8C%D8%B1%D9%88%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%B7%D8%A7%D9%84%D8%A8%D8%A7%D9%86-%D9%88-%D9%85%D8%B1%D8%B2%D8%A8%D8%A7%D9%86%D8%A7%D9%86-%D8%AA%D8%A7%D8%AC%DB%8C%DA%A9%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86>

6. خبرگزاری تسنیم. «هیئت رسمی طالبان از کنسولگری افغانستان در خاروغ تاجیکستان بازدید کرد»، تاریخ نشر: ۵ حمل ۱۴۰۲، قابل دسترسی:

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1402/01/05/2871704/%D9%87%DB%8C%D8%A6%D8%AA-%D8%B1%D8%B3%D9%85%DB%8C-%D8%B7%D8%A7%D9%84%D8%A8%D8%A7%D9%86-%D8%A7%D8%B2-%DA%A9%D9%86%D8%B3%D9%88%D9%84%DA%AF%D8%B1%DB%8C-%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D8%AF%D8%B1-%D8%AE%D8%A7%D8%B1%D9%88%D8%BA-%D8%AA%D8%A7%D8%AC%DB%8C%DA%A9%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D8%A8%D8%A7%D8%B2%D8%AF%DB%8C%D8%AF-%DA%A9%D8%B1%D8%AF>

7. پایگاه خبری تحلیلی روایت. «کنسولگری افغانستان در شهر بدخشان تاجیکستان به طالبان واگذار شد»، تاریخ نشر: ۱۲ حمل ۱۴۰۲، قابل دسترسی:

<https://revayataf.com/814/>

8. سایت کلکین. «تاجیکستان در مقابل طالبان: صدایی واحد و تنها در آسیای میانه»، تاریخ نشر ۲۵ قوس ۱۴۰۲، قابل دسترسی:

<https://kelkein.ir/15584/%D8%AA%D8%A7%D8%AC%DB%8C%DA%A9%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D8%AF%D8%B1-%D9%85%D9%82%D8%A7%D8%A8%D9%84-%D8%B7%D8%A7%D9%84%D8%A8%D8%A7%D9%86-%D8%B5%D8%AF%D8%A7%DB%8C%DB%8C-%D9%88%D8%A7%D8%AD%D8%AF-%D9%88/>

9. رودکی، "قصائد و قطعات"، شماره 121، بوی جوی مولیان آید همی، لینک:

<https://ganjoor.net/roodaki/baghimande/sh121>

10. آژانس اطلاعاتی باختنر: معین وزارت فرهنگ تاجیکستان وارد کابل شد، 22 حمل 1392، لینک:

<https://www.bakhtarnews.af/dr/%D9%85%D8%B9%DB%8C%D9%86-%D9%88%D8%B2%D8%A7%D8%B1%D8%AA-%D9%81%D8%B1%D9%87%D9%86%DA%AF%D8%AA%D8%A7%D8%AC%DA%A9%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D9%88%D8%A7%D8%B1%D8%AF-%DA%A9%D8%A7%D8%A8%D9%84-%D8%B4%D8%AF/>

11. صدای امریکا دری: تاجیکستان و افغانستان: همکاری‌های فرهنگی میان دو کشور، 25 ثور 1390، لینک:

<https://www.darivoa.com/a/tajikistan-121853494/1438342.html>

12. VOA Dari: مهاجرین افغان مقیم تاجیکستان در چه وضعیتی قرار دارند؟ ویدئو، لینک:

<https://www.youtube.com/watch?v=26KsPulb-fE>

13. خبرگزاری ایمن: سابقه روابط فرهنگی ایران و تاجیکستان، 01 حوت 1401، لینک:

<https://www.imna.ir/news/642488/%D8%B3%D8%A7%D8%A8%D9%82%D9%87%D8%B1%D9%88%D8%A7%D8%A8%D8%B7%D9%81%D8%B1%D9%87%D9%86%DA%AF%DB%8C%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%88-%D8%AA%D8%A7%D8%AC%DB%8C%DA%A9%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86>

14. رئیس، دکتر بهروز، ارتباطات میان فرهنگی در روابط ایران و تاجیکستان، فصلنامه علوم خبری، شماره 15، ص 147-148، لینک:

<https://ensani.ir/file/download/article/20170201142726-10103-5.pdf>

15. Ariana News. "Tajikistan increases export volume to Afghanistan by 38%", Ariana News Website July 27, 2022 available at: <https://www.ariananews.af/tajikistan-increases-export-volume-to-afghanistan-by-38/>

16. گزارش. «توافق روی صادرات برق تاجیکستان به افغانستان با وجود تنش میان طالبان و دوشنبه»، سایت بی‌بی‌سی فارسی، تاریخ نشر: ۱۴۰۱/۱۰/۲۱ قابل دسترسی:

<https://www.bbc.com/persian/live/afghanistan-64230264>

17. خبرگزاری صدای افغان (اوا). «پروژه کاسا ۱۰۰۰ در افغانستان از سر گرفته می‌شود»، تاریخ نشر: ۲۷ دلو ۱۴۰۲، قابل دسترسی:

<https://www.avapress.com/fa/news/285959/%D9%BE%D8%B1%D9%88%DA%98%D9%87%DA%A9%D8%A7%D8%B3%D8%A7%DB%B1%DB%B0%DB%B0%DB%B0%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%B1%DA%AF%D8%B1%D9%81%D8%AA%D9%87%D9%85%DB%8C%D8%B4%D9%88%D8%AF>

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقوی یک نهاد مطالعاتی غیردولتی و غیرانتفاعی می باشد که در سال ۱۳۸۸ خورشیدی در شهر کابل بنیان نهاده شده است. این مرکز از طریق پژوهش های دقیق و بی طرفانه خویش به منظور ارزیابی و غنامندی پالیسی ها در افغانستان و منطقه فعالیت می کند.

ارتباط با ما:

ایمیل: csrskabul@gmail.com info@csrskabul.com

وب سایت: www.csrskabul.net - www.csrskabul.com

 : +93780618000

تماس: +۹۳۷۸۰۶۱۸۰۰۰

www.csrskabul.com

info@csrskabul.com